

Længe leve landsbyerne

Metode til strategisk forskelsbehandling

Lokale kræfter er ofte altafgørende for om landsbyer er levedygtige. Men kommunerne bør arbejde systematisk og strategisk med målsætninger og indsatser for landsbyerne, så potentialet udnyttes og de rigtige virkemidler kan benyttes til at skabe levedygtige landsbyer – enten gennem vækst, omstilling eller tilpasning

Af indehaver og rådgiver Camilla Hjortkjær, og seniorrådgiver Louise von Müllen, 'Hjortkjær - strategisk rådgivning for by og land'

En vedvarende befolkningstilbagegang udfordrer i dag mange landsbyer og landdistrikter. For at forbedre udviklingsmulighederne er det nødvendigt at arbejde mere systematisk og strategisk. Lov om strategisk planlægning indebærer netop, at kommende kommuneplaner skal indeholde en strategi for udvikling af landsbyer på 200-1000 indbyggere.

Mange kommuner har i dag ikke en samlet strategi for deres landsbyer, men baserer sig i stedet primært på en bottom-up tilgang. Ofte er det landsbysamfund, der selv viser initiativ og virkelyst, som understøttes. Det er positivt, at landsbyer, der kan og vil, understøttes. Fordi landsbyer med aktive civilsamfund bidrager til at udvikle landsbyerne.

Knapt så positivt er det, at det i praksis medfører en ustrategisk forskelsbehandling af landsbyerne, der ikke bygger på viden om landsbyernes reelle potentialer og udfordringer eller på politiske visioner, men alene på landsbyernes initiativrigdom.

En sådan tilgang flugter ikke med en samlet strategisk planlægning.

I denne artikel beskrives en nyudviklet metode.

Metoden kan understøtte en strategisk forskelsbehandling af vores landsbyer, der tager nøje højde for landsbyernes reelle muligheder både i om omkring landsbyerne. Og hvor alle landsbyer – uanset om de skal vækste, omstilles eller tilpasses – skal indgå i en samlet strategi. Formålet er at skabe levedygtige landsbyer.

Vækst, omstilling eller tilpasning

Hvilke linjer, der skal lægges for en landsbys fremtid, må bero på en grundlæggende analyse af en række relevante faktorer vedrørende geografi, demografi og civilsamfundsstyrke. På den baggrund kan kommunerne formulere forskellige målsætninger for grupper af landsbyer, der har forskellige forudsætninger. Konsekvensen bliver differentierede målsætninger for landsbyerne. Nogle landsbyer har et reelt vækstpotentiale, mens andre skal omstilles ud fra profilpotentialer såsom turisme og natur, og andre igen skal tilpasses – ofte ud fra et princip om værdig afvikling.

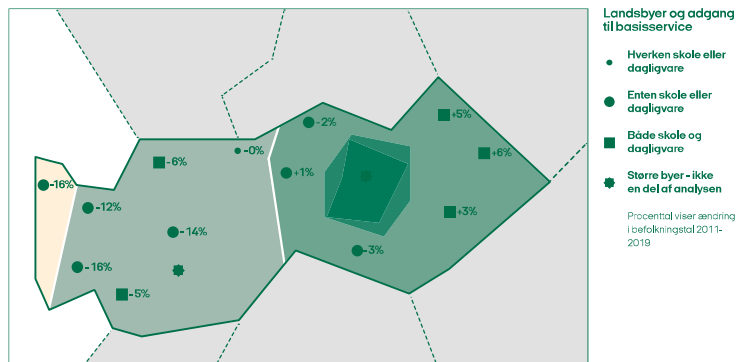
Indsigt i civilsamfundenes styrke suppleret med geografisk og demografisk viden

En analyse af kommunens landsbyer kan afdække geografiske og demografiske forhold, såsom adgang til indkøb, skoler, arbejdsmarked og huspriser,

Om metoden:

- Artiklen bygger på viden fra projektet og publikationen "Længe leve landsbyerne - metode til strategisk planlægning for levedygtige landsbyer"
- Metoden er på opdrag af Realdania udarbejdet af konsulentvirksomheden Hjortkjær, der arbejder med strategisk rådgivning for by og land. Urland Aps har udarbejdet den geografiske og demografiske kortlægning
- Holstebro, Norddjurs og Vejen Kommuner har deltaget i kortlægning og analyse af deres kommuner og i metodeudviklingen
- Målgruppen for metoden er alle kommuner, der skal i gang med strategisk landsbyplanlægning jf. "Lov om strategisk planlægning for landsbyer" fra 2019
- Metodepublikationen kan downloades eller rekvireres hos Realdania på www.realdania.dk.

Kort 12. Opsamlingskort med geografiske og demografiske informationer inkl. landsbyinformation vedr. angivelse af skoler og dagligvarebutikker

som gør det muligt at opdele kommunen i områder med forskellige karakteristika. Dertil kan tilføjes information om fx befolkningsudvikling og basisservice på landsbyniveau, se kort 12. De demografiske og geografiske forhold vil ofte tegne et tydeligt billede af, hvilke områder af kommunen der generelt er under pres. Her er det dog helt afgørende, at billedet nuanceres med viden om civilsamfundenes styrke i de forskellige landsbyer, fordi det kan sige noget om, i hvor høj grad landsbyerne selv kan være med til at løfte den fremtidige udvikling. Metoden her lægger op til en kategorisering af landsbyerne ud fra syv parametre: Engagement og frivillighed, Foreninger og uformelle organiseringer, Lokalsamfundsorienterede virksomheder, Samarbejdskultur, Faciliteter i landsbyen, Fællesskab og Landsbyens potentialer.

Formålet er at opnå systematisk indsigt i civilsamfundenes styrke i hver enkelt landsby, således at aktive civilsamfund løftes til at være en del af den strategiske retning, mens mere stille civilsamfund understøttes af en aktiv kommunal indsats. Vi foreslår en screening af landsbyernes civilsamfund gennem en spørgeskemaundersøgelse.

Skemaet udfyldes af landsbyen, fx af borgerforeningen eller lokalrådet, og evt. i samarbejde med borgerne i landsbyen. På baggrund af besvarelserne inddeles landsbyerne i fire kategorier af civilsamfund: meget aktive, aktive, mindre aktive og stille civilsamfund.

Ved at koble kortlægningen af kommunens geografi og demografi med civilsamfundsstyrken kan man nu skabe et overblik over de enkelte landsbyers muligheder og udfordringer, se kort 13.

Grupperinger som redskab til strategisk planlægning i praksis

Kommunen kan nu inddelle sine landsbyer i grupper med samme karakteristika, se kort 14. Grupperingen skaber overblik og kan bruges som afsæt for de endelige strategiske målsætninger, delmål og virkemidler for hver landsby. Inddeling i landsbygrupper er udgangspunktet for at opstille differentierede målsætninger for udviklingen af kommunens landsbyer, og der er

dermed også udgangspunktet for en endelig strategisk plan. Der skal altså opstilles målsætninger for alle landsbygrupper, både hvor kommunen vil arbejde for øget vækst og befolknings-tilgang og hvor det er mere realistisk at fokusere på en tilpasning med færre borgere.

Målsætningerne skal være realistiske og tydelige og forholde sig til eventuelle udfordringer med befolkningsnedgang og forringet basisservice. For en gruppe af landsbyer kunne målsætningen være at understøtte den positive befolkningsudvikling, mens det for en anden kunne være at modvirke de negative effekter ved en befolkningsnedgang. De forskellige målsætninger tilpasset landsbygruppernes udfordringer, kræver samtidig at kommunerne justerer deres indsatser og virkemidler, så der arbejdes differentieret med landsbyerne..

Strategisk forskelsbehandling kommer alle til gode

Den strategiske planlægning er altså ikke kun et spørgsmål om udvikling af landsbyer i vækstområder, men i lige så høj grad om landsbyer, der ikke ligger i vækstområder.

Og om at turde sige, at planlægningen i de forskellige landsbygrupper indebærer forskellige virkemidler. Strategisk planlægning er en forudsætning for at skabe levedygtige landsbyer. For hvis kommunen gennem en langsigtet og helhedsorienteret strategisk planlægning tager aktivt stilling til, hvordan landsbyerne skal udvikles – hvilke områder skal vækste, hvilke skal omstilles og hvilke skal tilpasses – skabes der sikkerhed om fremtiden hos både borgere, potentielle tilflyttere, det lokale erhvervsliv og andre investorer.

Den strategiske tilgang kan skabe fornyet fokus på de landsbyområder, der skal omstilles på grund af fx en markant befolkningsnedgang. Det kan eksempelvis ske ved tilpasning og nedrivning af boligmassen samt en tydelig politik omkring udlæg af byggegrunde, offentlig transport og servicemuligheder.

For selvom der generelt bliver færre indbyggere i landsbyerne, skal de stadig være gode steder at bo og besøge. Og det er netop derfor, at strategisk forskelsbehandling sikrer, at landsbyerne kan leve længe.

